

LIBERTATEA

Foale pentru săteni și muncitorii, întemeiată la Orăștie în anul 1902

Director sufletesc:
† Dr. ION I. MOȚA
Director vremelnic:
Pr. IOAN MOȚA

Cereri de abonare și banii
pentru foale se trimit pe adresa:
Admin. „LIBERTATEA” Moja
BUCUREȘTI I, Calea Victoriei 63.

„Libertatea” este:
Proprietatea familiei moștenitoare
a lui Ion I. Moja
ABONAMENTUL: 120 lei pe an,
60 lei pe 1/2 an și 30 lei pe 1/4 an

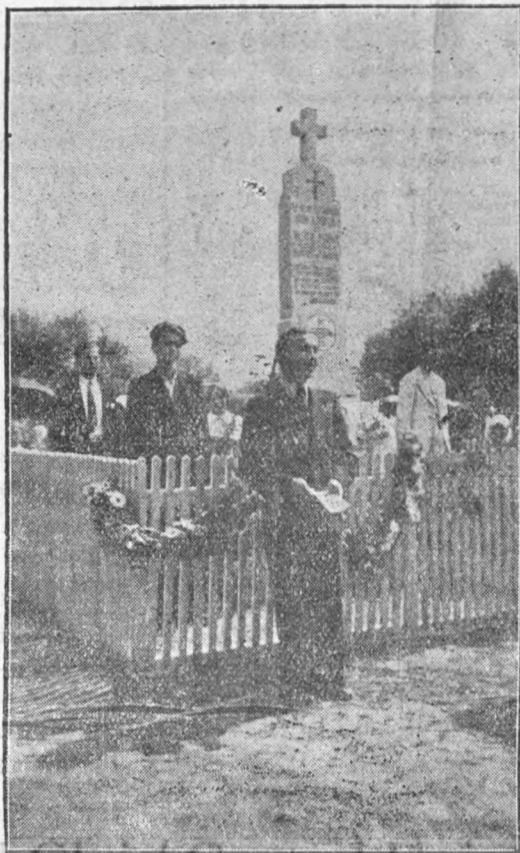
Orice scrisori pentru Redacție
să se trimită pe adresa:
RED. „LIBERTATEA”, ORĂȘTIE
Jud. Hunedoara

Apare
în fiecare Joi.
2 lei

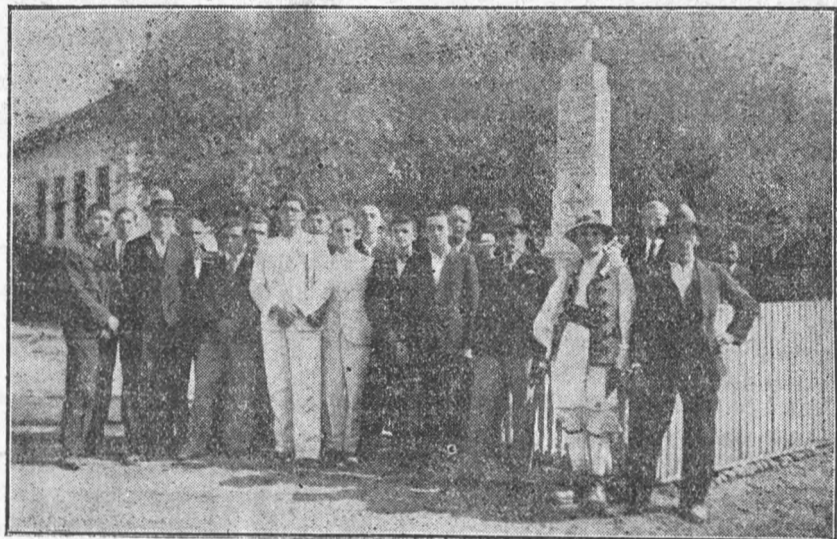
Monumentul dela Tâmpa

Monumentul Moja-Marin dela Tâmpa — J. Hunedoara
cu scrisoare aurită bogată. Jos mărțișorul „Majadahonda”
M-M... din marmoră albă, cu scrisoare de aur pe el.

Șeful legionar județean Boborocea, rostindu-și cuvântarea la sfințirea monumentului.

Legionarii în fața monumentului Moja-Marin, — după sfințire. La stânga frumoașa goală primară, care a câștigat mult în înfățișare având alături pe prețiosul monument.

Moartea eroilor legionari Ionel Moja și Vasile Marin a cutremurat întreaga țară. Jertfa lor găsită răsunet puternic în sufletele tuturor, — dar mai ales în sufletul țărănimii. Căci țărănul român trăind întru frica lui Dumnezeu, a priceput mai bine tâlcul jertfei pentru apărarea lui Hristos și pentru a legii noastre strămoșești

Așa vom înțelege ușor, de ce tocmai din țărănimie a pornit gândul ridicării unui monument, închinat memoriei lui Ion I. Moja și Vasile Marin, și în comuna Tâmpa (lângă Simeria, jud. Hunedoarei), la 15 km. de Orăștie lui Ion Moja. E aci și un cuib de legionari, ce poartă numele eroic: »Anul 1848». Aceștia au luat hotărârea de a cinsti amintirea lui Moja și Marin printr'un monument potrivit. Fără greutate au adunat suma trebuitoare și au cumpărat

monumentul din depozitul de monumente și cruci ale maestrului român Simion Ștef din Orăștie. Apoi au făcut toate pregătirile pentru așezarea lui la loc potrivit în comună.

Monumentul e din piatră albă, așezat pe un postament de beton armat, înalt de 3,50 m.

Nainte de-a se ridica monumentul, legionarii, oameni ai ordinei, au cerut aprobarea (invoire) dela deregătoriile comunale. Acestea înțelegând frumusețea faptei și-au dat invoirea, pe locul cerut.

Monumentul a fost adus dela Orăștie pe 2 care și ridicat în noaptea de Sâmbătă spre Duminecă 29 August crt. Noaptea au inter-

teamă, noi lucrăm în lege. — »Venim 50 de jandarmi și vă risipim». — Puteți veni, noi nu ne oprim, căci avem drept a lucra.

Și mare bucurie a fost pentru acest sat, când în dimineața zilei de 29 Aug. crt. lumea a văzut c'a răsărit ca din pământ minunea de monument!

Au venit legionarii din toate părțile județului: dela Simeria, Simeria-Veche, ba chiar din mari depărtări, ca cei din Măgura și Bărsău, Hunedoara, Valea Jiului, să iee parte la sfințirea iubită.

Satul a îmbrăcat haină de sărbătoare. Legionarii au luat parte la slujba religioasă din biserică, unde s'a

Continuare în pagina 4-a.

HORA DELA ȘORECANI...

Ziua de Duminecă, 29 August a adus inimilor bine simțitoare românești, o plăcută sărbătoare. Una dintre acelea, după cari mult însetează sufletul neamului nostru. O sărbătoare a românizării așezămintelor noastre economice, cari, grozav!, par'că toate se înființează numai pentru a fi date plocon străinilor cari ne disprețesc și ne doresc peirea.

La Șorecani, lângă Cluj, acest gând românesc, acest dor românesc, a găsit răsunet și a primit un răspuns. Erau, încă de pe vremea Ungurilor, la Șorecani însemnate mine (băisaguri) de cărbuni, conduse și lucrute de străini și Românii doar suferiți ca salohori și soboli în sânul muntelui la scosul cărbunelui.

Printr'o fericită prindere a stărilor de acolo, când vechii stăpâni nu mai aveau destule puteri a-și conduce cu folos întreprinderea, — dl profesor Mihail Manoilescu, ales cărturar și deși bărbat încă tânăr, fost de repetite ori ministru, fost chiar guvernator al »Băncii Naționale a României«, slujbă înaltă la cari puțini au fericirea a ajunge, — a intrat în târg cu vechii proprietari ai minelor și a reușit să le cumpere. Despre dl Manoilescu trebuie să o spunem chiar aci, pentru înțelegerea celor ce nu o vor ști, că atunci când stătea în înaltul scaun de guvernator al Băncii Naționale, a fost poftit, chiar silit să se retragă din el, de ce? Pentru că fiind la cârma țării guvernul dlui Iorga, în care tare și mare era cunoscutul politician mai jidovit ca jidovii, Argetoianu, acesta cerea Băncii Naționale să verse Dunăre de aur în sacii spârți ai Băncii Marmarosch-Blank care bancrotase, și cineva dorea cu ori-ce preț, cu orice pradă din averea țării, ca jidanul să fie ridicat din Marea Moartă în care se scufundase cu tot palatul său! Și guvernatorul Mihail Manoilescu s'a împotrivit! N'a vrut să îndrume Dunărea de aur a Băncii Naționale

în prăpădul jidanului. Pentru asta a fost silit să se retragă!

Șorecanii cei ungurești făcuți românești

Astfel de înalte simțăminte românești și patriotice având, dl Mihail Manoilescu nu putea ca, dacă a cumpărat Șorecanii, să nu lucreze aci tot în lumina acelor simțăminte. A cumpărat o întreprindere prețioasă dela străini: unguri și jidani, și a zis: iac aci o cetate de muncă românească, curat românească, pilduitor de românească! Și a făcut. A trimis la plimbare pe toți conducătorii și deregătorii străini, chiar pe lucrătorii străini, și a așezat în scaunele de conducere și în locurile de muncă, tot Români! Lumea crede că multe întreprinderi și negoțuri, nu se pot face în țară la noi, decât cu străini. Dl Manoilescu a vrut să arate lumii și țării, că le putem face și numai cu Români! Că avem și ingineri și conducători de lucrări și tot felul de mâni lucrătoare românești. Întreprinderea dela Șorecani, de când a trecut dela străini la Români, nu numai că nu a dat înapoi, ci s'a întărit și a pornit pe drumul unei sănătoase înfloriri.

Inimă pentru muncitorii

Dar dl Manoilescu a dorit să dea, prin această întreprindere și o pildă în altă latură: Să arate dragostea întreprinderii pentru mulțimea muncitorilor ale căror brațe învârt roțile și roțile întregii mașinării roditoare a întreprinderii. La alte întreprinderi lucrătorului i-se dă la capătul săptămânii plata și gata. Pe conducători nu-i mai doare capul de ei. Dl Manoilescu a spus: Din venitul băisagului, am să fac cât pot mai mult bine și muncitorilor și deregătorilor minei. Ei lucrând o viață întregă în sânul pământului, cam sufăr cu sănătatea. Ca să nu suferă, ci să rămână sănătoși și voinici, le voi face un loc de plăcut adăpost vara, în vre-

Continuare în pagina 3-a.

Un cuvânt către învățătorii români din ținutul Cetății lui Decebal.

In legătură cu cele scrise pe pag. 4 în articolul „ROMÂNIZAREA” sub titlul „CIOBUL Nr. 3” mai am de spus ceva, — ce am să scriu în urmă:

Sunt în Deva două librării românești, una cam veche, „Librăria Românească” învecinată cu „Jurnalul Cultural” și una nouă, legionară, „LIBRĂRIA DACIA”.

Într-o astfel de librărie, noi nu facem numai deosebiri, sunt românești amândouă și nădărdim că și „Jurnalul Cultural” își va înălțura conducătorul UN-GUR, care n-are ce căuta în librăria ROMÂNEASCĂ, și atunci va fi bine de tot.

Dar sunt în Deva și TREI librării STREINE! Auzi domnule, nu una ori două, ci TREI, de parcă Deva s'ar afla pe pusta Ungariei, mărginașe cu Palestina!

Acestea își pun peptul să răspundă librăriei românești, în-deosebi însă pe cea nouă, legionară. Căci pe dumnezeorile chiamă WEISSZ, HERSCH și LAUFER... Așadar numai prietene legionare n'or fi.

Ca să dea lovitură la inimă librăriei românești, s'au înjeles să amăgească cum numai pot, pe Români la ele. În-deosebi însă și-au pus ochii pe INVĂȚĂTORII români. Și știind că acum, cu deschisul școlilor se cumpără foarte multe CĂRȚI PENTRU COPILII DELA ȘCOALĂ, jupânii s'au înjeles să amăgească la sine pe învățătorii îmbilindu-le un șperț, scădere de preț, mai mare decât librăriei românești. Librăria capătă dela tipografa editoare (care a tipărit cartea cutare) câte 30—35% din preț, — din care să-și poarte cheltuielile de poștă, timbrele, da-rez, chiria și tot ce are de purtat un librar. Unii învățători spun librarului: Lasă-mi și mie ceva din preț, din ce îți lasă tipografa editoare, — că de unde nu, mă duc la vecinul, și el îmi lasă.

Și librarul se vede nevoit să dea și cumpărătorului o parte din ce era să fie câștigul său de negoților.

Ei bine, aci și-au pus de gând librării jidanii să lovească în câștig pe Români: Ei spun învățătorilor: Haideti la noi, că vă lășăm mai mult ca Români din câștigul nostru dela cărți! De-o fi musai, vă dăm și TOT câștigul vostru, numai să nu cumpărați dela Români, ci DELA NOI, arătând tot poporul că și voi LA NOI veniți, că mai bine nimeriți!..

Bagă de samă domnule învățătorii ce înșăsură vă înșăsură, plină de ură pentru Români, spun evreii în chemarea și amăgala lor? Asta înșăsură RĂZBOI DE MOARTE negoțului ROMÂNESC de cărți. Și voi, luminătorii satelor românești ca și a celor dela orașe, stați col la col cu noi, ca să-l nimicim acel negoț!

E departe de noi gândul de

a vătămă sufletul învățătorilor români prin bănuțate că ar fi în stare a da mâna cu jidanii pentru a izbi în negoțului românesc! Le stragem prin cele de mai sus numai înțelegerea noastră asupra gândului ascuns și dăptat, dela care porcede Hirsch, Weiss sau Lauffer, căci după ce îi ghicesc și-i văd unclunca, suntem bine încredințați, că nici un picior de învățător român nu va mai călca pragul prăvăliilor de cărți a acestor dașmani ai noștri a tuturor!

Învățătorul care cu toate acestea, înclinând la călva lui și jidanului, va trece pe lângă librării românești, intrând la jidan, să știe că și-a tăcut (vândut) norocul neamului său pentru, nu un bilc, ci două fire de linie..

Legionarii din toate satele, să meargă și cu vorba frumoasă, să ceară învățătorilor, ca numai cărți dela librării românești, — pe cât se poate dela cea legionară, — să aducă pentru copiii dela școala lor. Că așa cer vrenile de azi și inimile românești cele nestricate.

Sărbătoarea luminată în Săculme

Vom avea în anul de față, în luna Octomvrie, Români noștri se perduseră aproape de tot în Săculme, sub silurile cu cari i-au apăsă guvernele ungurești. Li se închiseră aproape toate bisericile, de școli românești nici pomenire. Bieții oameni, strămtorași grozav, începuseră a se pleca sorții. Școala de stat li silea să învețe ungurește. Viața le era un chin dacă se mai arătau Români. Incepură a merge la bisericile ungurești, cele românești închizându-li-se. Puștinile cari mai șineau la credința lor străbună, preoții trebuiau să le predice ungurește că nu mai știau românește. Erau Români noștri ca și perduși în Săculme.

Stăpânirea românească începu a-i căuta, ca pe oile cele pierdute în bercul de păduri streine... Și-i aduce încet-încet la mază. Căci sufletele lor, din cari mai licărea amintirea sfintei lor legi, strămoșești și glasul sângerui, prinseră nou glas chemător la sânul uitatei mame și li urmară pe el... Luminat văzătorul metropolit Dr. NICOLAE BĂLAN dela Sibiu, a trimis în Săculme preoți plini de râvnă sfântă și protopop cu înaltă înțelegere a menții lor. Și aceia au arătat roade bogate de păstorie întorcând mii de suflete la străbuna lege, înălțând parohii noi și înălțând pe cele slăbuțe. În județul Odorhei s'au înălțat în câțiva ani din urmă vre-o 20 de parohii noi.

Așa sporind viața românească în Săculme, în Odorhei s'a simțit nevoia de a se ridica o biserică ortodoxă vrednică de zilele noastre. Și, cu bunăvoința din Prefect Mih. Constantinescu, cu zelul părintelui protopop Rusan, cu a directorului și profesorilor dela liceu și cu a tuturor cărturarilor și poporului li-a ajutat Dumnezeu de au zidit biserica cea nouă, — care în Octomvrie va fi sfârșită.

Ca la lucru mare, ca la înălțare de mare preț în Istoria României noastre naționale în același locuri cari erau țărni ce se scufundau, — la sfârșirea dela Odorhei va veni să lea parte însuși Prealuminatul Patriarh Dr. Miron CRISTEA, dela București având a-lăurea pe înalt Preasfințitul

Metropolit dr. Nicolae BĂLAN și mare sobor preoțesc. Va fi o sărbătoare rară și plină de sufletești îndestulări. Sărbătoarea nu numai bisericăscă, ci și națională în vrednicește Doamne pe bun poporul Tău român, de cât mai multe.

Preoțimea din protopopiatul ort. Geoagiu

a știut ca în toți anii, și în anul de față, la Sântămăria, adunare preoțescă și de credincioși, la Băile Geoagiu. S'au adunat credincioșii din tot ținutul, câteva mii, luând parte la serviciul din prezară, iar marea mulțime la cel din ziua praznicului. La vecernie au vorbit credincioșii doi preoți: Emil V. TODEA și V. GLODEAN, iar a doua zi la sf. Liturgie au predicat părintele Iosif RUSAN și alții apoi parasias pentru mucenicii crucii: MOJA și MARIN, în care a vorbit despre eroismul creștin în lumina evangheliei păr. Teodor GLODEAN nou ales și înălțatul protopop al Geoagiului. După masă masă și programul „Oastea Domnului”, în care a vorbit păr. I. SABĂU despre împărăția lui Dumnezeu și a Mamonei... A fost o zi bine petrecută de preoțime și credincioși întru măria lui Dumnezeu.

— Seara, pe terasa băilor a conferențiat dr. LAZĂROIU.

Episcopie nouă ortodoxă se înălțează pentru Băranț, unde pe vremuri am avut Episcopie ortodoxă, dar vrășmașele vremii ale stăpânirii streine au făcut-o să se stingă. Se face o reparație a unei nedreptăți istorice. Noua Episcopie va lucra la aducerea la neam și lege a Românilor maghiarizați prin vremuri în acele părți. Se va ține de Metropola Bucovinei, dela Cernăuși, de aceea fiind mai aproape.

Eroilor noștri L. Moja și V. Marin

VENIM ȘI NOI!

De jertfa voastră copleșiți, Noi cel legați prin jurământ, Să apărăm acest pământ Și să scăpăm pe obidiți,

Vom căuta să fim ca voi! Ne-am înțeleșt de-acelaș

De-acuma drumul e deschis Să ne-așteptați, veala și noi!

Constantin Cervinschi

Viata legionară

DIN HOREZ-VĂLCEA

La 17 Iulie a avut loc sfârșirea sedinței „TOTUL PENTRU ȚARĂ” din Horez-Vălcea. Soliile orașelor R. Vălci și Drăgușani, cum și cele din comunele învecinate, au umplut curtea sedinței din Horez. Erau mulți și înțepoși, legionarii, și cu toate că parte din ei au făcut pe jos mulți chilometri, nu se citea pe fața niciunuia dintre ei vreo umbă de oboseală. Au făcut front pe trei rânduri în formă de „L” (că nu mai aveau loc în curte), iar înimosul camarad Sguroiu a deșchis ședința.

Soborul preoților a săvârșit sfințirea și stropirea cu aghiasmă a sedinței, apoi s'a citit scrisoarea de donație. Camaradul Bărbulescu, șeful județan, a mulțumit dăruitorului cu cuvinte scurte, dar pline de duh.

Sărbărea a decurs în ordine și liniștea obișnuită a legionarilor. Apoi pe o căldură năbașitoare, au plecat spre Mănăstirea Arnota în cântecul legionare, cari au făcut să vultască singurata vale a Horezului. Ele au înviorat satele prin cari au trecut. Multe mâini ridicate spre cer au văzut camarazii, în drumul lor, dar cea mai drăguță a fost arătarea unor copii, cari se scaldau în iazul unei mori, și de acolo au ridicat mânușele și au salutat cu salutul tinereții.

Ajunși la Bistrița legionarii urcă voloși pe Arnota, drumul făcut de ei, de legionari... În inimă și în simțirea legendară a muntelui, s'a cumpărat o fășie de loc, spre a le aminti ziua de față a Legiunii acolo, celor cari au omorât tabăra legionară dela Arnota, și, pentru înțelepciuni politice, au înlocuit-o cu pioneri. Pe acei loc legionarii au săpat o lăntână, iar astăzi au bătat ghotăruile și au prins câmpăna.

Tot acolo camarazii au ridicat o cruce eroilor Moja și Marin.

După sfințire și parasias, a urmat un minut de tăcere sfântă, care a mișcat pe toți.

E în bucurător faptul, că mai ici, mai colo, se statornicește câte un sediu și mai săpă câte-o lăntână, cu toate opreliștele.

Der și mai fericite Clăptanal, care la această rubrică cătește dese știri de acestea, cari sunt: o platră și încă o platră, puse la temelie mândrei noastre Legiuni.

DIN JUD. TURDA

Ca toată oprităștea guvernului dată prin „ordonanța” Prefecturii, după care nu ai dreptul să stai de vorbă cu vecinul fără „autorizație” (în-gamă și d. la amn. școl.), legionarii pășesc cumunte pe calea lor, vorbind lumii prin MUNCA și FAPTA LORI

Asfel în comuna URCA, sub comanda șefului de garnizoană legionară, s'a săpat și clă-

dit o lăntână, de unde cătește apă înțereșca comună. Lăntână s'a făcut în CLACĂ, țără multă întrebară pe la primărie, căci vezi omului când li este setea își face lăntână, nu se răco-reșie cu „autorizații”.

Durerea noastră este, că munca legionarilor nu poartă erimul binecuvântărească preoților. Căci, vezi Doamne, se face „politică”...

— Deosemena în comuna MICEȘTI, cu legionari tineri, sub conducerea șefului de club Cămyăr Ilie, s'au adunat la o clacă de coasă și cu „Ștefan Vodă al Moldovei” au coșit lăntână unui bătrân boian.

Pentru aceste amenințări din partea jandarmilor cu procese de contravenție la ordonanța Prefecturii.

Lumea vede, face și înțelege, care este calea cea bună ce trebuie să o urmeze.

Legionar.

DIN APOLOUL DE JOS

În ziua de 15 August 1937, în comuna înfrățită Apolului de Jos (jud. Alba), s'a sfințit o lăntână a Arhanghăului Mihail. Lăntâna a fost dăruită bisericii ortodoxe de cultul de legionar „N. Paulescu” din București și e făcută după chipul canoșului pictor Bazarab. La sfințire au luat parte: Dl. Comandant al Bunet Vesiliri Cornel Georgescu, avocat din Mercurea Sibiului cu D-na, și Dl. Dr. I. Fleșeriu, avocat în Sibiu, șeful județului, Dl. Virgil Georgescu învățător Polana și camarazii din comunele din piasa Mercurea.

Serviciul religios a fost în-deplinit de un sobor de 4 preoți în frunte cu părintele Popa din comună, care după slujbă în câteva cuvinte simțite a arătat credincioșilor frumoasa ispiță a tinerilor legionari din cultul „N. Paulescu” din București, mulțumindu-le pentru cineta ce au făcut bisericii, prin dăruirea sfintei lăntâne.

S'a slujit apoi un parasias — adău de legionarii din Mercurea-Sibiului — pentru pomenirea marilor mucenici Moja și Marin. Cu multă smerenie și cântăre au fost ascultate slujbele Amnezecști.

Apoi legionarii din secțiunea Mercurea, Șpring, Doștal și Polana s'au adunat în curtea unui comarad unde au făcut o petrecere sfântă și au înălțat înfrățirea de organizare de către șeful județului.

DIN SIBIU

În secțiunea de parte gară — din orașul Sibiu — în ziua de 15 August 1937 s'a oficial un parasias pentru pomenirea marilor mucenici Moja și Marin. La slujba religioasă au luat parte credincioșii din parohia orașului și un număr mare de legionari pășesc cumunte pe calea lor, vorbind lumii prin MUNCA și FAPTA LORI

Asfel în comuna URCA, sub comanda șefului de garnizoană legionară, s'a săpat și clă-

Dr. FLEȘERIU
Șeful județului

Hora dela Șorecani

— Urmare din pagina 1-a —

suri, spun:]

„De-asupra noastră n' avem cer,
„Șașa-i viața de mizer...”

Cântecul acesta e chiar cântecul neamului românesc, care în trecutul lui (ba și azi) n'a avut parte de cer liber! Dar acum am o nădejde: Sub Regele Ferdinand I s'a împărțit fiecărui țaran câte o bucată din pământul țării, sub Regele Carol II trebuie să se dea fiecărui Român o bucată de cer, câte ceva din bucuriile sufletului care să-l înalțe spre Dumnezeu! Șorecanii un început de mers pe acest drum este. Și peste puțină vreme veți avea o nouă veste plăcută din partea familiei românești dela Șorecani!...

Lumea de față l'a aplaudat îndelung pe d. Manolescu, pentru cele spuse și făgăduite la viitor.

A vorbit apoi d. ministru Valer Pop, făcând, cum face dânsul peste tot locul, făgădueli mari în numele guvernului, dar cari până azi toate făgădueli goale au rămas.

Au mai grăit cu bucurie de cele ce le-au văzut aci, și legând bune nădejdi de acest românesc început, dnii G. Gheorghiu, directorul societății inginerilor români, d. D. R. Ioanțescu, fost ministru și un muncitor minier Sabiu Morar, care a arătat cum de mulțumii sunt muncitorii minieri dela Șorecani, de ceea ce s'a făcut aci, la Leghea, pentru grija de sănătatea lor și pentru a li-se da o zi bună pe an, după truda lor cea grea. Vorbește cu multă recunoștință de grija ce li-o poartă d. director profesorul M. Manolescu, ca și domnul Grigore Manolescu și inginer Fotiade, nemulțumii lor conducători de toată ziua.

— La masa ce a urmat sărbătorii de slujire a așezământului, a grăit înălțător și înălțător de suflet d. Valda Voivod, care arată cât s'a luptat dsa în partidul național-știrănesc din care a plecat, pentru a duce la acest duh nou românesc în el și a-i porni pe acest drum, dar n'a putut pe acest drum, dar n'a putut (nu l'a lăsat Madgearu, nașul lui Aușni și Dr. Lupu) de aceea a plecat singur cu soții săi de credință. Ce vede aci la Șorecani, e tot ce l'a dorit și d-sale înlăna: găsește aci o minte românească, încălzită de un suflet românesc, înlemind o organizație de muncă românească. Arată că asta e munca visată de d. Cuza și dusă în deplințe, pusă în lucrare de „gardisti”. S'a schimbat cruțul vremilor, spune d. Valda, așezarea „burgheză” din trecut, a statelor a ajuns la bancruță, și dacă nu s'a prăbușit încă de tot, e că s'a ridicat oamneni cu vâdri peste veșcari, ca cel ce conduce azi Italia, Germania, Portugalia și Turcia. Să ne grăbim și noi a întemeia statul cel nou, fie

că va fi acela numit „prin noi înșine” sau național creștin, sau de front românesc, sau — statul „Totul pentru Țară”. (Indungite bătăi în cântec). Dorește celor dela Șorecani, ca oriunde vor merge propovăduind evangheliile muncii de aici, să găsească peste tot locul acest fel de stat românesc, din Ardeal, până'n Căstărea Albă (a Basarabiei), acela în care nașunea și statul să fie una!

Vorbirea dnii Valda a stârnit mare bucurie și înălțare.

Înalt Preasfințitul Metropolitan Nicolae dela Sibiu, care fusese invitat la românescul și creștinescul praznic, a dat o telegramă

prin care le trimite binecuvântarea Sa și părerea de rău că, împedecat de alte multe lucrări, n'a putut lua parte. Felicită însă pe înfăptuitori pentru faptele lor!

Au urmat apoi aproape 2 clasuri de înălțate producții de jocuri naționale, începute cu o mare horă ardelenască, horă care va rămânea istorică în dezvoltarea năzuințelor de românizare dela noi. Toți erau în costume naționale, jucând și cântând volozii spre plăcerea și mulțumirea auzitorilor oaspeți. Dă-ne, Doamne, în multe locuri prin țară românzării fericele ce cea dela Șorecani cu Leghea lor.

Sus inimile, frați de muncă!

— Glas și cântec pentru muncitorii —

O, harnici frați, din fabrici, din mine și uzine,
Cu stele mari în suflet și noapte grea'n cămine,
Spre voi se 'ndreaptă gându-mi, — durerea să v'atne!
Primiți mă eu toți sum ați primi un frate
Lovit de atâți nemeruciți în sfânta lui dreptate, —
Pe care-acelaș vișor ca și pe voi îl bate!..
Ca ce drept vișor eu astăzi să vă cuprind la piept?
Din dreptările sfinte, cu cel mai mare drept!
Via ca să fim al muncii — odrasă de piugar, —
Ivit cândva pe lume la umbra usul car,
La timp ce bietul taica se apăsa pe-un plug,
S'aducea cu-a lui brazdă tâlharilor belșug,
Când el, în a lui traistă ce'n soare sta s'o țigă,
Așa câteva cape și-un boț de mămăligă...
Via ca un fia al muncii, care-a 'adurat destul, —
Mai mult răbdând de foame și raze de soare,
Nedreptății tat'ana, ca voi, scrâșnind din dinți,
Ca mari furtuni în suflet, și'a ochi cu stropi fierbinți,
Că'n țara noastră hoști — ades aduși de vânt —
Când neamul flămânzește, de truda muncii frânt,
Ospete cesfârșite, dau toți, la mari palate,
Cu gârle de șampanii și amantii desfrânați!..
Eu știu că'n ceasul asta de FOAME și de NOAPTE,
Atâți mișei vă'adeamă la răsmărită'n șoapți,
Atâți vor să vă'm șele — ca alte dași și acum, —
Spre-un „rai” vrând să vă ducă prin sânge și sâgrum,
Ca, urzind acela ce nu cădău eu ei,
Tot neamul să l robească o creată de mișei!..
O, frații mei de muncă, de foamă și de frig,
La voi, cu glas de tunet ați vrea acum să strig:
Pe calea care cătă mișei să vă poarte,
Nici cum nu veți ajunge mai mult decât la moartea!
Dar dacă dor vă este de o mai bună viață, —
Cu Dumnezeu în suflet, vă fulger o povară: —
A voastre inimi toate, — pe cât vă-aveți hotărât, —
In dragoste de țară, arzând cum arde jarul, —
Să bată laolaltă, unite 'n vire-adâncă,
Și veți prefăce 'n pleavă o mișeieci stâncă!..

Când va 'ncele ospățul tâlharilor din țară,
Amara noastră viață nu va mai fi amară!
Stăcniți pe gila noastră când n'or mai fi s'rdini,
In flori îmbădătoare ni s'or prefăce spini,
Și inimile toate ce azi ne stau ca frăte,
Pe veci alta vor jalea și 'ncepe-vor să cânte!..

Sus inimile toate, deci frații mei de muncă,
Pe masa căror hoști azi ferm'tari eranca!
O singură bătăie bătând să spargă pieptul,
Ca piepturile MUNTE, să ne pretindem dreptul!
Când mii de ani fînța ne-o adâncă aci —
S'opăni să fim ni l dreptul, — nu SLUGI la VENETICI!

1 August 1937

VASILE MILITARU

TIPOGRAFIA ASTRA

care tipărește gazeta „LIBERTATEA”, caută urgent

2-3 TIPOGRAFI CULEGĂTORI și 1-2 FETE PUITOARE

la mașina de tipar. — Oferte scrise sau verbale, cu
indicarea salariului, să se înainteze urgent tipogra-
fiei. ANGAJAMENT DE DURATĂ. Adresa:

TIPOGRAFIA ASTRA — CLUJ, Calea Moșilor No. 59.

mea cât au concedii (slobozenie) dela muncă. Acel timp să-l petreacă cât mai plăcut și mai folositor. Și a întocmit în acest scop, nu departe de mine, într-o vale plină de sănătate, la „Leghea”, locul de odihnă și de bună grijă a sănătății muncitorilor și tuturor slujitorilor minelor. A re-lăcut și zidit de nou case mari, arătoare și aieroase, cu zeci de camere bine mobilate, puse la îndemâna minerilor înunile de vară, pentru ca aci să-și petreacă concediile ce le au, întărindu-și sănătatea. Au acolo locuințe sănătoase, băi, păduri de brad foarte folositoare sănătății, și multe ușurări. Sunt lucruri noi, cari nu au fost până acum, pentru grija de muncitori.

Duminecă, la 29 Aug. aceste așezăminte au fost date în chip sărbătoresc în folosință scopului lor. Din acest prilej conducerea minelor Șorecani, a pregătit o sărbătoare, care să fie: sărbătoarea sufletului și dorului românesc de înfrățire între proprietarii de întreprinderi și slujbașii și muncitorii lor.

Pentru a o face frumoasă și însemnată, conducerea minelor a poțtit pe Preasfințitul Episcop N. Colan dela Cluj, din partea bisericii, ca să facă sfințirea așezământului; din partea guvernului a poțtit pe d. ministru al industriei Valer Pop, și pe lângă dânsii mai mulți fruntași ai vieții politice și românești, printre cari pe d. Dr. Alexandru Vaida-Voevod. Iar cum minerii dela Șorecani își au corul lor, bine pregătit, și au societăți voinicești tinerești, acestea au pregătit frumoase și înălțătoare producții de cântări, de jocuri, cari de cari mai naționale și pline de duh românesc.

Spovedaniile sufletelor românești

Din prilejul acestei sărbători, s'au rostit aci numeroase vorbiri, cari toate au fost neprețuite spovedanii ale unor suflete românești înalte și alese. Cel dintâi a vorbit, după slujba sfințirii, Preasfințitul și luminatul episcop ortodox al Clujului Nicolae Colan, care a spus că a venit cu toată dragostea inimei sale, să binecuvinteze acest așezământ de credință, care nu e numai un așezământ economic, ci creștinesc. Și Prea Sfinția Sa vede în așezăminte ca acesta, singura cale care va da o fericită d'slegare înțelegerii de toți dorită între pro-

prietarii de întreprinderi și muncitori, — și asta pentru calea pe care au pornit Șorecanii, e calea creștinească, care duce la înțelegerea fericitoare între cei cari cu sudoarea frunții își câștigă pâinea și între conducătorii lor. Roagă pe D-zeu să sporească duhul de înțelegătoare jertfă, pe care au apucat cei de aci, — și ca pilda lor să fie urmată de mulți alții, pentru ca, cât mai curând, ceea-ce este la Leghea Șorecanilor, să fie în întreaga țară!...

Prea Sfințita, z'cem noi, țoți o dorim asta și ne rugăm lui D-zeu să-lătura de Pr. Sf. Voastră pentru a li șsa. Dar asta va fi numai când cei dela conducerea țării vor face ca toate marile și bogat dăruitoarele întreprinderi din țară, ca Petroșani, Reșița și celelalte ale căror număr mare este, — să ajungă a avea conștientă de Români cu inimă, ca Șorecanii! Dar până când seceia poartă pe cap tot pâlăril straluc. Impodobite cu steaua cea cu 6 colțari, — până atunci Șorecanii rămân... glasul celui ce strigă în pustie!

A grăit apoi d. prof. Mihail Manolescu, îndrumătorul pe căi noi'a acestor întreprinderi, azi singură în felul ei în țară. Și dsa a vorbit, în minunat duh legionar! S'a bucurat că vede la această sărbătoare pe luminatul arhieru al Clujului, N. Colan, care a vorbit poporului ca marii arhieriei iubitori de oameni și de neam; — se bucură de vederea aci a dlui Vaida Voevod, a cărui nume face să se cutremure brazii și să foșnească frunza stejărilor în tot cuprinsul Ardealului; — de a dlui ministru Valer Pop, în care vede pe banca ministerială rândunica ce vestește primăvara unui românism triumfător. Arată că în viața oamenilor înălțărilor ne lipsesc, că de cei cari fac vorbă, uneori prea frumoasă, avem belșug, căci mai presus decât cărțile cu planuri strălucitoare (teorie) și chiar decât legile cele mai bine ticluite, stă fapta vie împlinită. Arată ca mari scăderi pentru a-jungerea noastră la ținta cea mare, că: Pentru întreprinderile românești, nu avem încă și un stat românesc, care să le fie lor, acestora, ocrotitor și dușător de izbândă! Avem o bancă numită „națională”, dar care nu e destul de națională pentru întreprinderile românești, a-juțând prea mult pe cele streine și nu pe cele române.

Spune apoi: Ați auzit, domnilor și doamnelor cântându-se aci (de corul muncitorilor) »Cântecul minerilor«, în care două ver-

„ROMÂNIZĂM“

La Cernăuți, — la DEVA, — la Dorna, — la București...

Sub acest titlu, directorul nostru pâr. I. Moța, a tipărit în ziarul de vigoasă lupă națională „Porunca Vremii” din București, în numărul dela 27 și 28 August, două articole, arătându-ne slăbiciunea de conducători ai neamului în orașele țării, în cari în loc să ne înfărim, tot slăbim... După ce mai nainte arătase, că de 60-70 ani încoace, am tot pierdut starea de înalte-stători în orașe, din vina primarilor, profesorilor, deregătorilor de tot felul, ca și a preoșilor și învățătorilor, cari n'au băgat de seamă cum perim în orașe și nu au luptat a împedea răul, până ce am ajuns unde ne vedem, — grăește:

Întrebam în articolul meu trecut (despre vinovații pentru pierderea orașelor): „Unde ați fost, în cei 60 de ani, în cari ni s'au scufundat orașele în „Marea Moară” a celor veniți de la Marea Moară, Dumnea-voastră domnilor primari, conducători ai orașelor și profesori cu ochi veghetori, de n'ați văzut răul și n'ați ridicat glas și braț pentru stănenirea lui până la stingere?”

Întrebarea privea trecutul. Dar să vedem cum stăm cu timpul de față? Este el, acest timp, mai dător de nădejde ca trecutul? Între stările de azi vadă-l mai bun cine poate! Eu unul vad timpul de azi ca în 4 cioburi de oglindă, în 4 purtătoare de cuvânt, cioburi de oglindă spartă, a zilelor de azi pe cari le arăți mai jos:

În trecut, vor fi fost ei, primarii, cum vor fi fost, mai așa încât nu puteai aștepta dela ei marea și sarea, — dar azi avem în fruntea orașelor primarii foști parlamentari, profesori universitari, oameni de mână'nțai.

Totuși, lată ce vedem:

Ciobul de oglindă Nr. 1, — oglindește isprăvile dela Primăria Cernăuți, unde e primar dl D. Marmeliuc, profesor universitar, fost parlamentar, om cu trecut frumos de voluntar în război și cu carte multă. Totuși având să numească de curând un slujbaş la Primărie, deși făgăduise unul Român local, — a numit un jidan, ca să fie mai mare numărul acestora și să nu sporească al Românilor. Așa se „românizează” un oraș babilon de streini, ca Cernăuți?

Ciobul Nr. 2, vorbește despre Băile „Dorna” ale „Fondului Bisericesc” al Bucovinei, unde-s 19 medici jidani și numai 5 Români... și cere ca conducerea bisericească să întoarcă roata în folosul Românilor, dând o frumoasă pildă, că macar biserica știe strânge la sânul său pe fii și credincioșii săi, scuturându-se de lipitori și vipere...

Să vedem, zice apoi, ce ne arată alte 2 cioburi: unul răsfângând stările din Deva, altul din București.

„Ciobul” 3: Deva.

Diracțiunea „Școlii Normale” din Deva (jud. Hunedoara), și-a publicat „Instrucția” despre primirea de elevi din Septembrie a. c. Pe pagina I. dă fotografia mărețului edificiu al școlii, invitând pe ceilalți a îndemna pe sinerii cu clasele potrivite, să vie pentru a fi pregătiți aci de învățători, căci după terminarea cursurilor, școala aceasta le poate da îndată posturi. Tinerii primesc aci o îngrădire părintească, cunoștințe temeinice și „o educație (creștere) aleasă”.

Merg cu ochii în jos pe frumoasele făgăduințe de educație „aleasă”, și vad numele tipografilor la care școala mult făgăduitoare și-a tipărit „Instrucțiunea” cu invitare. E a jupânului V. Laufer, tipograful de curte al școlii.

Mă gândesc: aceasta e „educația aleasă” pe care aceasta o dă viitorilor purtători de lumină prin satele și orașele noastre: ca să treacă pe lângă cele 2 (sau 3) tipografii românești de la poalele statuii lui Decebal, și să intre în lucrătoarea unui străin, dintre care cari, ca și toți frații săi sufletești, de-ar avea putere și i s'ar îmbia prilejul, ne-ar repezi peste Carpați, ca să nu ne mai oprim până'n Dunăre și Mare?!

— Dar, va zice ușor crezătorul cetitor, de ce te legi, omule, de o tipăritură, poate întâmplătoare?

Apoi, dragă cetitorule, asta-i nenorocirea, că acest fapt nu e o întâmplare, ci e un năraș, ajuns a fi din fire, la Școala noastră normală din județul lui Decebal și Iancu Iacă o dovadă deplin grăitoare:

Înainte cu vreo 10 ani, guvernul cu bun rost, orânduise, ca în orașul Deva, cel cu scaunul conducător al județului Hunedoarei, județ bogat în mari aduceri aminte istorice, să se înă vrea cursuri de lucru de mână pentru învățătorii din toată țara. Era un fel de „Universitate de vară” a lor. Și s'au adunat aci, vreo cinci ani în șir, câte 3-4-5 învățători din fiecare județ, așa dar între 200-300 de învățători, pentru a-și adăpa sufletele la izvoarele de cunoștințe noui, cari să-i ridice cât mai folositori în mijlocul satelor, în cari se vor întoarce. Cu ei veneau mulți profesori aleși, unii chiar universitari, cari să le îmbogățesc cunoștințele, desăvârșind pregătirile lor, apoi maștri aleși, dela cari aceia să învețe 5-6 meserii: tâmplărie, fierărie, împletire de obiecte și mobile de papură, de frestie, de nuele, cioplire înă, rotăritul, finichigeria și nu mai știu câte alte meserii, care-i mai plăcea, dar mai ales pe aceea, care se cerea și se potrivea mai mult în ținutul său și pe care el, întors acasă, avea s'o învețe mai departe printre tineretii din sat sau și din satele vecine, în cursuri (școli) de iarnă, învățându-i pe acela a se deprinde cu ceva iarna, pregătindu-și pentru primăvară o mară căutată în târgurile din apropiere. Un gând foarte de laudă. Se înțea prin ei la înmulțirea maștrilor români la sate, pentru a alunga pe străinii cuibăriți pe acolo punând Români mâna pe căștigurile acelea. Aveau scopul de a face pe Român să-i he meseria nu numai dragă, ci și izvor de venit și armă de apărare împotriva străinilor. Cursurile se încheiau cu o foarte frumoasă expoziție de lucruri de mână care arăta, că acești „ucenici” au învățat și au deprins felurile meserii în cele 6 săptămâni, cât ucenicii-copii în 4 ani. Vedeai acolo lucruri de toată lauda.

Pentru aceste cursuri era nevoie de materiale multe: carton din care se pregăteau modelele, hârtie de desen, rechizite de scris și de linț, cernețuri, colorii, etc., cari toate se puteau avea dela „Librăria Românească” din Deva, con-

dușă și servită în acel limonumai de Români și fiind societate pe acțiuni curat românească. Librăria se afla în loc de frunte în piață — alături de ea la 10-20 de pași aflându-se și librăria lui „V. LAUFER”, streină.

Școala normală, care dădea adăpost „cursurilor” de lucru de mână” a învățătorilor, era sfârșitoarea, ba îndrumătoarea acelor cursuri, având în fruntea ei ca director, tot pe dl C. Sporea.

Ei bine, alți, bunule cetitor, că cei cari conduceau acele cursuri, cerând prețurile pentru cumpărarea materialelor necesare lor, dela cele 2 librării vecine, deși Librăria Românească a îmbiat cele mai multe materiale mai ieftin decât cea streină, iar pe altele în același preț, — totuși conducerea cursurilor model, pregătitoare și făuritoare de maștri Români, și având, firește, datorința a-i încuraja în purtarea meseriei lor, — n'a primit îmblământul Librăriei Românești, deși mult mai prielnic, ci a mers sfoară la dragul Laufer, furnizorul de curtea școlii, deși mai scump...

Cu ce „lecție” și încurajare au putut pleca satele de învățători adunați la Universitatea lor de vară din Deva? Cu aceea că: Învață și tu, dascăle român, o meserie, învață și pe altul, dar când va fi la cumpărat, învață și poporul să facă ce fac instructorii săi din Deva: treci pe lângă prăvălia Românului și calcă tu, oale bună de furs pragul străinului...

Când vad acum, după un șir întreg de ani, în cari așa de mulți ne spargem pieptul strigând: SPRIJIN ROMANULUI, de aceeași școală crescătoare de învățători, își împărește chemările ei tot la același Laufer, — vad că nimic nu s'a schimbat la școala mare din Deva! Conducerea și-a pus bună vază în urechi. Doar că au mai îmbătrânit oamenii — în rele, din punct de vedere național... Și doar avem în Deva: Tipografia județeană și alte 2 românești. „Școala Normală” însă, nu știe de cât pe Lauferul ei... Și tot așa-i cu cărțile școlare, cu aprovizionarea cu rechizite... Ba, durere, tot cam acest drum îl știu și alte așezăminte românești din Deva: drumul de a înconjura tipografiile și librăriile românești. — Mai mult: la fel o duc și alte întreprinderi și negoșuri românești: cele streine înfloresc în centru. (În inima orașului), ca pe vremea ungurească, și de vrei bărbier român (că este, și încă vrednic atelier!) trebite să-l cauți în ulișă lăturantă căci în centru loc pentru Români n'au dat nici proprietarii de mari case românești...

Așa se ROMANIZEAZĂ orașele cu adânci bube și rēni streine pe ele?

În Ciobul Nr. 4 se vorbește despre București, care e în fruntea slăbiciunilor... A fost, de curând lipsă la Casa Asigurărilor Sociale de un medic (doctor). Au cerut acel loc 63 de doctori români și 3 jidani. A fost numit unul din cei trei jidani, celor 63 de români nu li s'a zis nici bună ziua...

Așa românizăm noi de 60 70 de ani încoace — încheie părintele Moța, — și așa și azi! La ce să ne mai mirăm că suntem cum suntem și unde suntem!

Prot Ioan Moța

Noutăți

Conducerea Legiunii, anunță că Dl Ing. GH. CLIME, Comandant al Bunei Vestiri, a luat conducerea Legiunii în locul Dlui General Gh. Cantacuzino — Grănicerul, care este bolnav.

Pentru Generalul nostru prețuit, Gh. Cantacuzino, s'au făcut slujbe și rugăciuni în multe biserici prin toată țara. La 29 August s'a făcut, la dorința cuibului „Majadahonda 2” din Centru-Răzeși, rugăciuni în biserica Mărcușa Pantelimon, din București. De față mulți credincioși. Camaradul preot Pălăghiiță a predicat frumos despre jertfa pentru adevăr și dreptate începută cu Ioan Botezătorul, despre rădăcirile sectelor și a fracmasoneriei și despre lupta legionară la lumină ducătoare. Răspunsurile pline de evlavie le-a dat camaradul D. Balăieș din cuibul „Majadahonda 2”, licențiat în teologie.

O duloașă despărțire. Legionarii din jud. Năsăud au luat cu părere de rău șire despre aceea, că șeful lor pe județ, d. Prof. CARANICA din Năsăud îi părăsește, fiind mutat în alt județ. Dsa a spus la ședința legionară din Feldru, 29 Aug.: „Mi-e atât de greu să vă rostesc cuvântul de „adio”. Dar dragi camarazi, noi legionarii, nu trebuie să ne întristăm, căci noi ori cât de departe vom fi aruncați de valurile vieții, suntem totuși aproape cu sufletele

unii de alții. Așa vom fi și eu tot aproape de voi, în alte vol...” După înțelepte îndrumări, s'a despărțit lăsând cele mai bune amintiri camarazilor săi dragi.

Un primar ce se crede mai mare decât este... E primarul din Cosmești (jud. Tecuci) Vasile Muntean, care înfălmind într'o zi pe legionarii Ilie Ene venind dela o ședință de cuib, l'a luat la bătai, spunându-i că de l mai simte că face propagandă legionară, o să-l chiar împuște!.. Îndrăznețul om a fost dat în judecată pentru amenințare cu omor. Sărac de capul lui. Despre acest lucru vom vorbi mai pe larg în numărul viitor.

Neamțul nu glumește. — La Berlin au fost pedepsiți cu moartea la 16 August trei înși: 2 frați Iohn, cari au destăruit unor spioni (firește pentru bari) taine de ale armatei, iar urtul, Wilhelm Fri, pentru că a în cercat să înființeze în jurul său organizație comunistă. Ca o sămănță rea, ce voia să mai prășească comunismul, a fost înălțurat dintre cei vii...

Căsătorii. Dna Iolanta Dr. Redu din Brad, face cunoscută căsătoria fiicei sale Simina, cu d. Inginer Constantin Cernescu din București, care a avut loc la 5 Septembrie în biserica ortodoxa română din Brad. Toate cele mai bune urări.

Monumentul dela Tâmpa

Urmasor din pag. 1-4

servit și un parastas pentru odihna sufletelor celor doi eroi. Au servit preacucericii părinți: Avram Laslău din Tâmpa și Iosif Stanca din Deva.

După serviciul divin, legionarii și tot poporul au plecat în frumoasă ordine la monument, în apropiere de școală și aproape de șoseaua națională.

S'a făcut sfințirea apei și pâr. Laslău și Stanca, au stropit și binecuvântat monumentul.

A fost mișcătoare clipa când s'a făcut „apelul” celor doi Eroii, și când toți legionarii au răspuns în locul lor: Present... cu gândul la versurile atât de frumoase:

„Cel ce-au căzut ucși de gloantele
[dușmane,

„Pășese în rând cu cei ce au rămas”, precum și la cuvintele pline de înțeles ale lui Ion I. Moța: „Sunt cu voi!; sufletul meu nu va părăsi! Eu pășesc mai departe, în rând cu voi, cei cari ați rămas!”.

Sufletele eroilor Moța și Marin au plutit în văzduh, deasupra monumentului și numai datorită rugii lor fierbinți către Atotputernicul, au putut legionarii din Tâmpa să ridice monumentul atât de repede, într'o noapte, cu atâta voie bună.

După sfințire, au luat cuvântul șeful județului, ajutor comandant Viorel Boborodea și leg. Dumitru Laslău, cari au preamărit

jertfa eroilor. Legionarii au intonat „Imnul legionarilor căzuți”, cântecul „Moța-Marin” și „Sfântă tinereță legionară”...

Dl Viorel Boborodea, șeful județului, a predat monumentul comunei, iar părintele Laslău a mulțumit legionarilor, în numele credincioșilor. Au fost clipe înălțătoare și de nedescris. Și acum, monumentul strălucește în bătaia razelor de soare și par'că spune tuturora: Fericiti sunt cei cari au știut să se ridice deasupra păcatelor lumii, să rupă din ei bucuriile pământești, să se smulgă din dragostea omenească și pentru crucea lui Hristos au primit moartea de bună voie...

Leg. Victor Origan

MAI NOU. — Deregătorii județene s'au înfuriat de ridicarea acestui monument, pe care ele ar fi oprit'o. E suspendat (ridicat) din slujbă notarul, pentru că nu a înștiințat la timp pe mai mari despre hotărârea primăriei. E suspendată primăria. Acum chibzuiesc cum să ridice și înălțare frumosul monument... Vom mai vedea ce-o fi. — Ei spun că comuna a dat din locul ei, fără a probare. Dar comuna n'a dat nimănui nimic. Locul tot al ei este. Ea numai a primit un dar de mare frumuseță și de mare preț. — de care poate fi mândră! Acesta-i adevărul.